

Nr 69

Utlåtande i anledning av väckt motion om återköpsrätt beträffande pensionsstyrelsens frivilliga försäkring.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 423, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att den nu arbetande utredningen beträffande pensionsstyrelsens frivilliga försäkring får i uppdrag att även utreda frågan om återköp».

Gällande bestämmelser m. m.

Pensionsstyrelsens frivilliga försäkring regleras i *lagen den 29 juni 1946 om frivillig statlig pensionsförsäkring*. Lagen överlämnar åt Kungl. Maj:t att fastställa förutsättningar och villkor för erhållande av försäkring. Bestämmelser härom har meddelats i en *kungörelse den 30 december 1947*.

Pensionsstyrelsens frivilliga försäkring avser endast egenpensionering. Dock bör märkas, att enligt en form av försäkringen återbetalning av erlagda avgifter i viss utsträckning äger rum vid dödsfallet och på så sätt kommer de efterlevande till godo. Egenpensioneringen tar närmast sikte på ålderspensionering. Den försäkrade behöver inte binda sig för viss pensionsålder vid avgiftsbetalningen. Ålderspension kan börja uttagas när som helst från och med den månad då den försäkrade fyller 55 år. Pensionsuttaget kan dock inte uppskjutas längre än till 67 års ålder. Ju senare pensionen uttages in- till 67 år, desto högre blir pensionen. Vid invaliditet före 55 års ålder kan pensionen utgå som förtidspension med reducerat belopp. Avgiftsbetalningen till försäkringen behöver inte följa någon viss plan. Varje erlagd avgift berättigar till en viss pension, vare sig ytterligare avgifter erlägges eller ej. Staten garanterar, att pensionerna utgår med belopp enligt de för försäkringen gällande tarifferna. Indextillägg eller andra tillägg utgår inte till frivillig pension. Storleken av de avgifter, som får betalas till försäkringen, är maximerad till vissa belopp. Återköp av frivillig försäkring är inte medgivet. Försäkringens administration är synnerligen enkel; avgiftsbetalningen sker genom postanstalterna.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 maj 1959 tillkallade chefen för socialdepartementet samma år en utredningsman för att verkställa utredning angående effektivisering av pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Direktiven för utredningen innehöll följande:

Även efter genomförandet av den allmänna tilläggspensioneringen torde det föreligga behov av en kompletteringsförsäkring i statlig regi, sådan som pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Det må sålunda erinras om att tilläggspensioneringen först successivt träder i funktion och att pensionerna för de årsklasser, som går i pension de första åren efter starten, blir tämligen låga. Enligt den nu antagna lagen är vidare pensionsåldern inom tilläggspensioneringen liksom inom folkpensioneringen 67 år. Tilläggspension kan visserligen uttagas tidigare, dock tidigast från 63 år, men blir i så fall mindre än om pensionen börjar utgå från 67 års ålder. För den som önskar en lägre pensionsålder än 67 år med oreducerade pensionsförmåner kan således också föreligga ett behov av en kompletterande försäkring. Erfarenheten har visat, att pensionsstyrelsens frivilliga försäkring fungerat smidigt bl. a. tack vare sin enkla administration. Försäkringen synes, efter erforderlig anpassning till det nya lägets krav, kunna bli av värde som komplettering till den allmänna tilläggspensioneringen.

Pensionsstyrelsens frivilliga försäkring bör i vissa avseenden effektiviseras, så att den kan motsvara de anspråk, som måste ställas på en kompletteringsförsäkring till den allmänna tilläggspensioneringen. Bl. a. bör möjligheter föreligga att försäkra sig för en ålderspension, som är begränsad till åren mellan en frivilligt vald pensionsålder och den inom det allmänna pensionssystemet gällande pensionsåldern. Möjligheterna att bereda familjepension inom den frivilliga försäkringen bör också undersökas, likaså för-tidspensioneringens utformning.

Utredningsmannen har i oktober 1961 slutfört sitt uppdrag och avgivit betänkande om effektivisering av pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. I fråga om återköp av frivilliga pensionsförsäkringar innehåller betänkandet följande:

I motsats till vad som är fallet vid livränteförsäkringar i enskilda försäkringsföretag saknas f. n. varje möjlighet till återköp av en frivillig statlig pensionsförsäkring. Utredningen föreslår, att riksförsäkringsverket på framställning av försäkringstagare i särskilda undantagsfall skall kunna medge återköp.

Livränteförsäkring kan i princip ej återköpas, varför beviljandet av återköp av dylika försäkringar måste ske ytterst restriktivt. Det förutsättes att vid den frivilliga statliga pensionsförsäkringen samma regler tillämpas som av livförsäkringsbolagen, vilka underställer en särskild av försäkringsinspektionen godkänd nämnd — skattenämnden — frågor om återköp av pensionsförsäkring. För att återköp av sådan försäkring skall beviljas bör enligt nämndens praxis visas att försäkringstagaren befinner sig i en sådan situation att återköpsbeloppet kommer att bli honom till verkligt värdefull hjälp. Detta gäller dock inte emigrationsfall där andra synpunkter är avgörande.

Det kan ifrågasättas huruvida icke ett samarbete mellan försäkringsbola-

gens skattenämnd och riksförsäkringsverket vid behandlingen av frågor om återköp »ex gratia» vore lämpligt, så att enhetliga principer kunde komma att tillämpas inom hela försäkringsverksamheten i landet.

Som återköp kan man också betrakta utgivande av ett engångsbelopp i stället för beviljande av en obetydlig pension. För närvarande kan pension från den frivilliga statliga pensionsförsäkringen utgå med de mest obetydliga belopp. Sålunda kan förekomma pensioner å kr. 1:20 om året, vilka utbetalas helårsvis i december månad.

För framtiden föreslås att, om det vid ansökan om pension visar sig att pensionen för de avgifter ansökningen avser ej uppgår till 10 kronor i månaden, i stället skall utbetalas återköpsvärdet.

För utgående förtidspension, änkepension och barnpension betraktas härvid som återköpsvärde kapitalvärdet av pensionen.

Beträffande pension för avgifter erlagda före införandet av de föreslagna nya försäkringsformerna föreslås en motsvarande bestämmelse, som dock skall tillämpas endast om den försäkrade så begär.

Motionen

Motionärerna har anfört:

Genomförandet av allmänna tilläggs pensioneringen (ATP) har medfört stora förändringar i äldre pensionssystem. Den har också konsekvenser för pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Som ett konkret exempel härpå kan nämnas det avtal som år 1950 träffades mellan Göteborgs droskägareförening u. p. a. och Svenska transportarbetareförbundets avdelning nr 61 i Göteborg beträffande pensionsfrågan inom droskfacket. Enligt avtalet skulle de av de anställda erlagda avgifterna (kr. 20:— per månad) inbetalas till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. I samband med beslutet om ATP upphörde inbetalningarna i december 1958.

Då den avtalade pensionsordningen på grund av ATP inte fullföljdes och då många relativt nyanställda droskförare endast hunnit inbetala ett fåtal månadsavgifter, har givetvis frågan uppkommit om det inte finns möjlighet att återköpa dessa pensionsförsäkringar. I många fall berättigar de erlagda avgifterna endast till synnerligen små pensioner. Från pensionsstyrelsens sida har upplysts om att man därifrån utbetalar så låga pensioner som kr. 1:20 per år (motsvarande 10 öre per månad). Någon möjlighet till återköp medger emellertid inte de nuvarande bestämmelserna för försäkringen.

Då det är uppenbart att regelbundna utbetalningar av småbelopp förorsakar mycket administrativt besvär och dessutom kostnader för det allmänna, bör enligt vår mening det finnas möjlighet att återköpa försäkringar, som endast ger så små pensioner att dessa inte spelar någon nämnvärd roll för den försäkrades förmåga att försörja sig.

Pensionsstyrelsens frivilliga försäkring är f. n. föremål för en statlig utredning. I direktiven ingår emellertid ej något uppdrag att pröva återköpsfrågan. Vi anser därför att utredningen bör få kompletterande direktiv att ta upp denna fråga. En tänkbar lösning vore att medge återköp av försäkring, för vilken avgifter endast erlagts intill ett visst belopp, förslagsvis totalt 2 000 kronor. Även andra lösningar är tänkbara för att lösa denna inte minst genom ATP:s tillkomst aktualiserade fråga.

Utskottet

Återköp av den statliga frivilliga pensionsförsäkringen är icke medgivet.

I motionen framhålles, att efter införandet av ATP inbetalningarna till många frivilliga pensionsförsäkringar upphört. Då flera försäkringstagare endast hunnit erlægga ett fåtal sådana inbetalningar berättigar försäkringarna i många fall endast till obetydliga pensionsbelopp. Enligt motionärerens uppfattning bör möjlighet införas att i sådana fall återköpa försäkringarna. De har därför yrkat, att denna fråga göres till föremål för utredning.

Den år 1959 tillsatta utredningen om pensionsstyrelsens frivilliga försäkring har i oktober detta år avlämnat sitt betänkande. I detta föreslås regler av innebörd dels att riksförsäkringsverket på framställning av försäkringstagare i vissa undantagsfall skall kunna medge återköp och dels att i stället för pension, som icke uppgår till tio kronor i månaden, återköpsvärdet av pensionen skall utbetalas. Enligt vad som upplysts är proposition på grundval av utredningens betänkande att vänta till 1962 års vårriksdag. På grund härav finner utskottet det icke påkallat för riksdagen att nu taga något initiativ i frågan.

Med hänsyn till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 423, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 november 1961

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel Svensson*, fru Hamrin-Thorell*, fru Carlqvist, fru Gärda Svenson*, herr Birke, fröken Nordström och herr Lars Larsson;

från a n d r a kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Nilsson i Göteborg, fröken Wetterström, fru Ekendahl, herrar Johansson i Södertälje, Wahren-dorff*, Fredriksson och Carlsson i Huskvarna.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.